

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Ш О Д У Н А В К А

№ 24.

Београдъ 13. Юнія.

1847.

П О З Д Р А В Ь

ДОМОВИНИ ДАВНО НЕВИЂЕНОЙ.

О премила горице зелена
И цвркutti вы лузи рођена,
Давно, давно жельномъ невиђени,
Здравствуйте ми лѣта небровна!

*

Ахъ здравствуйте лѣта небровна:
Ерѣ на ваши свѣтли тѣмени,
И у вѣдри, смилѣмъ обастрени,
Примасте ме често усхиђена. —

*

Нудо стазе, кою самъ ходіо,
И студенацъ, гдѣ самъ боравіо,
Пакъ и ляпа, и лозница медна!

*

О, када бы у вашему ладу
Пробавляо я вѣка усладу:
Тисук' годин' чиниле б' ми с' една! —

* * *

Србія е моя домовина,
Блага, мила, лѣпотна и красна,
Трептаюћи кано звѣзда ясна,
Што разгони вѣкъ подлы тинна.

*

Срце мое игра одъ милина,
Ерѣ е тако дивна, милостасна,
Племенита и простотомъ часна,
К'о ликъ руже, ил' біела крина.

*

Анђели те, дявну, оличиче,
Безсмртія вѣнацъ ти е свыше,
Гласъ ти даде посестрима вила.

У средь оны звѣзда небровны
Твой е престоль славомъ окрунѣный:
Напредъ дакле! тако сретна была. —

* * *

Ма сто врага да ти на путь стану,
Зарѣ да име ты погазишъ свое?
Подли само до вѣка се бое,
Страхъ немрчи душу богодану.

*

Напредъ, напредъ, ено зора свану,
Знакъ вышнѣга благослова то е:
Та Богъ нигда неоставля свое,
Съ тврдомъ вѣромъ када му припану!

*

О, славна вѣри сѣйне Славе старе!
Вѣрна майци, коя те одган,
Прими ове свесрдія даре.

*

Да зли дуси неподкну те злобомъ,
И несвете срце у потан:
Но да Слава увѣкъ буде съ тобомъ! —

І. Илиѣъ Ресничанинъ.

ПОСЛѢДНѢ МОЕ РЪЧИ И МЫСЛИ О ИЛИРСКИМА ВЕРСТОПИСИМЪ.*)

Што се нашихъ верстописахъ тиче, какви су да су, я самъ ихъ веће све отуглао, и свима се навикао, свакій има свое пріятель и бранитель, свакій свое непріятель и кудитель, свакій свою страну брани, свакій се бори за онај верстописъ, кои му се болѣ допада. Мени е башъ

*) Овај чланакъ 'нашѣвнѣ' е было, да се печата у Зорк Далматинской; но познатый егонзанъ нѣнога учредивна, г. Анте Кузманѣна, піе му мѣста дао. Зато га е г. пе-

веће домарило на њихъ и мыслити, а камо ли о њима писати, ал' јошъ ово нек' буде веће на свехъ речено, ере више нежелимъ, докъ самъ живъ, о овой подлоги бесѣдити:

Загребачкѣй рогатѣй верстописъ сада е, по цесаро-кралѣвској вышнѣй уредби, у нашимъ земляма, ево съ почеткомъ ове године уведень и наређень, и заповѣдено е, да се у учюнице увести има, и да се съ њиме обично служи. Ей—вышнѣй се заповѣди покорити морамо. Јошъ ми дакле на послѣдку буди допуштено ово рећи:

Я кабулимъ што се ражнѣи и рогови на скупгласнике ставляю, то нек' бы было — то нек' буде. — Ал' никако кабулит' немогу, што се самогласници овѣнчаваю — она бы морали чисти остат', и свой прирођеный си гласъ узчуват' и имат', за то ми се ё у мѣсто ѣ никако допасти неможе и неће, каю што ми се у истомъ случаю два самогласника *ie* у мѣсто еднословичнога ѣ недопадаю. За то ми се недопада ни оно а предъ *еромъ* у рѣчи: *kārst*, *prārst*, гдѣ бы се и збиля тако писати и означити морало, нити у истомъ случаю овѣнчано ё, кое и безъ рога исту службу обавляти може, како

сатель нама послао, заедно са писмомъ, †) коимъ е реченомъ г. Анти Кузманѣу тай саставаяъ свой спрвоео, съ томъ молбомъ, да оба предмета у Подунавци печатамо. Мы то драговольно чинимо, печатаюћи ий посве у слогу (шталу) г. писателя, само што смо му правописъ преначали, чему намъ е и онъ самъ допуштень дао, према е у осталоу нашимъ — Ђиралскимъ — словима писао. Слогъ пакъ ѣговъ нарочито смо зато задржали, што едно свакиј списатель самъ одговара за свое дѣло, а друго што е истый господинъ у литературн нашой давно веће познатъ као вредный филологъ Славенскѣй; и тако, кадъ бы му слогъ на начинъ, кодъ насъ обичный, дотералъ былъ, као неко бы светотатство учинилъ, ако пакъ одъ наше стране у свему и недообравамо овакиј ѣговъ начинъ писана. У.

†) Писмо Г. Анти Кузманѣу у Задру.

Врѣднѣй Уредниче Зоре Далматинске!

Видишь да хранишь, да си кловуо одбѣгавши братняску слогу, чему е то? — Ты видишь, да е Загребачкѣй верстописъ махъ преотео, што се дакле јогунишь, што ли шепертавши, те се непопримишь новогъ верстописца? Какъый е да е, морамо съ њимъ за сада задовољни быти, докъ Богъ даде да се у Ђирилицѣ сви сѣднимо, а то не быти, то мора быти, кадъ буде да буде. Та съ твоима речатима *ѣ* и *ѣ* нећешъ ни докле доперти. Истина да си ты Зору породѣо, ал' нешь ю Богъ не и покопати, ако непустишь. Та ето видишь, да осилъ единого Старчевића неймашъ помощника, и туживъ се да неможешъ нарадити, ето видишь да пропадашъ! — Я знамъ да ти далматинско сердце недопуска, тако се лахко попустити, ал' дай послушни ме као прѣтеля, шта видишь, или Зору покопати, или јоу напредаяъ прибави?

самъ я то юрве обширнѣе у овимъ листовима (у Зори) и више путахъ доказао. Ово о Загребачкомъ верстопису. —

Да стари дубровачки, далматински, и босански верстописи, съ латинскимъ словимъ неваляю збогъ употребљиваня трѣо и четириу словахъ за едно, то савъ свѣтъ признае, за то не врѣдно о њима ни слова прословити.

Што се славонскихъ верстописахъ — по уредби Виловой, Релковића, Канжлића, Катанчића, а и — мојоу тиче, да нису добри, то самъ юрве у мојоу граматикѣ године 1833, и 1842 припознао, и дандапастъ очито припознаемъ, еръ намъ латинска слова никако нису, и немогу быти кадра нашъ *правописъ* дати, ако ћемо се Богъ зна како съ њима мучити, нашъ е правописъ у Ђирилицѣ, у њоу намъ спасень лежи, онъ е нашъ, за нашъ езикъ сложенъ, а туђе е туђе — ако ћемо му и каранфиле и ружице за капу задѣвати. Ой слогу, кадъ ли нешь насъ обрадовати?

Ал' дедеръ што бы намъ сада валяло чинити, кудъ ли се за сада обратити, докъ се јошъ — забацујоу' властита слова и нашъ правый

вити? — Ако јоу напредаяъ жешишь, а то валяда жешишь, а оно, да nebude каю одъ тебе, ево ти шалѣишь: „Мое послѣдѣи мысли и рѣчи о нашимъ верстописемъ“, подай ихъ у Зори уштампата, пакъ нешь се обевѣдожит', да не ти напредѣи быти, и да нешь сапосленникахъ добит', и да не ти Зора баремъ мерити, ако и несване. — Да пакъ немыслишь, да и са Загребцима' у еданъ рогъ пушемъ, (кое њихове ревности ради веле любимъ, и много штуемъ), ево ти прилажемъ и јошъ еданъ саставаяъ: „О књиженству и изображености“, у кому и Загребце корнямъ ради њиховыхъ грѣхахъ, и изъ тога можешъ мою искренности и любовь прама нашемъ красномъ народу и књиженству видѣти.*) Я самъ веће отешчао за писанъ, ал' си и пакъ за дужность сматрамъ, свакога, кои странпутице иде, опоменит', и укорит'. — Јошъ ти прилажемъ одъ Г. Стѣпана Латковића саставаяъ о врачарамъ, вилама, и т. д. али и онъ жеди, да буде онако уштампанъ, како е написанъ. За оправданъ твоо прошѣне, према *sapientis est mutare sententiam in melius*, можешъ се съ малымъ прелговоромъ ево овако изговорит':

„Према я Берлиневе мысли нисамъ, опетъ овай чланакъ одъ ѣга примамъ, и ево га приобѣуемъ, съ одлукомъ, да ѣу га послушати само у толико, да ѣу одъ сада у Зору чланке ставляти съ овимъ верстописомъ уштампане, съ коимъ су писани. Я оставишь при мою верстопису, а другомъ буди вољно писат', како хоће — а ѣу драговольно примити, пакъ нон верстописъ видимъ да е преражнѣи и облюбљивн, онога ѣу се каснѣ и едержати.“

А. К.“

*) Овай е чланакъ у Зори броа 18., 19., 20. уштампанъ. Б.

правописъ — съ латинскимъ словима, и съ различитимъ и несталнимъ верстописимъ служимо? —

Я бы рекао по момъ уму — неружеѣ' и неодбауюѣ' ни едну темелѣтию, мудрію, и разборитію, туѣу мысао, да се у ово кобно доба держимо онога златногъ латинскогъ изрека, кога намъ е чини ми се св. Августинъ оставио: „in necessariis unitas; in dubiis libertas; et in omnibus charitas;“ а то ће реѣи: имајмо у нужно-потребитима едність, у двоумнимъ слободу, а у свима любовь. — Дакле.

I. Будило у нужно-потребнима сложеніи и еднѣи, а што намъ е нуждиѣе потребито него се у верстопису сѣдинити, за одгоит' и уздиѣи наше млаѣано, и слабачко кнѣженство? — Загребци су са своимъ верстописомъ продерли до Беча, дапаче до цесаро-кралѣвскогъ престола — и младежъ е юрве са своју странахъ навалила исога се верстописа держати. — Чему се е дакле јошъ дулѣ јогунити, противити, отимати, и отезати? — туд' е свако противословѣ смѣшно, а башъ и одурно; дакле, што мора быт' кѣ есени, нек' буде кѣ вечеру, сѣдинимо се — быт' ћемо ячи, и крении, было гдѣвоима мило ил' криво, право ил' гербаво! — *Concordia res parvae crescunt.*

II. У двоумилъ или сулѣичивилъ некъ е слобода. — Кодъ насъ е најславнија двоумность у слову ѣ, буди намъ дакле слободно, онако га писати како се гдѣ говори, то ест: *i, e, и je*, пакъ и са *u* (инсилонъ) и съ несходнымъ ѣ, само не съ двословичнимъ *ie*. — Многи желе у мѣсто рогатога *ž* узети слово *x* — буди ѣймъ доволѣно. — Многи пишу *andjeo, djubge, Djordja*, на мѣсто *Angjeo, gjubge, Gjorgia* — некъ ѣймъ е слободно. — Найвеѣа страна нашихъ писаоцахъ пише: *ih, im*, у мѣсто правилниегъ *jih, jim*, тако у другому скалину пресподобљѣна (*comparativus*) тиѣпни, *jadnii* у мѣсто тиѣпји, *jadniji*, некъ и то буде слободно. То су све двоумне маленкости, зашто бы се збогъ ѣнихъ инадили и правдали? Некъ буде у двоумнимъ слобода. — А

III. У свему некъ насъ любовь веже и стеже. Любовь прама домовини, и нашемъ красномъ материнскомъ езѣку, любовь прама домородномъ кнѣженству и домаѣимъ обичајима, любовь прама краљу и отачбини, меѣусевна братинска любовь, любовь у свему, свагдѣ, и сверху свега. Любовь бо е меѣу стожернимъ крѣпостима найвеѣа, то насъ учи светый Павао Апостољ. А любовь ће насъ до треѣе жуѣене намъ доби (загледай у Зору брой 18., 19., 20.) — и то са-

ма искрена любовь привести; гдѣ насъ сада парбе, инади, неслога, и неедність све товише раздвајоу, тлаче, и уништују. Изъ любви написа ово рѣчиъ у Броду 12. Ожуйка 1847.

Старый Берлиѣ.

МОЖЕ ЛИ БЛАГОНАРАВИЕ ПАТРАГЪ УСТУПИТИ? И МОГУ ЛИ ОСВОЕИЈА ДУХА ЧОВЕЧЕСКОГА ЗАГУБИТИ СЕ?

(Конацъ.)

Грци у Византији имали су примѣре сваке струке, али измеѣу десетостолѣтнога времена нису они у себи никаквы правы мысли произвели, и нити су ѣй баръ до подражанія довели, кое бы достойне было иза оны образаца стаяти. Тридесетъ милиона Грка, притяжатели уобштногъ знания прошлы столѣтїя, нису за дванаестъ столѣтїя ни еданъ коракъ учинили у науци, коя бы се на државный животъ односила. У слободной Атини не было ни едного единогъ граѣанина, кои небы више о политики разумѣвао, него ли прѣвый кои одъ Византийсѣи учены; у моралу су подъ Сократомъ стаяли, у шпекулативной философи подъ Платономъ и Аристотеломъ, кога су они свагда объясняли. Они нису учинили ни едно едино изобрѣтѣние у естественнѣма наукама, ако бы се само сретный случай изузео, коя ѣй е на изобрѣтѣние Грчѣе ватре довео. Стихотворци древни обагули су ѣй са правилѣма, али су они неспособни были, по ѣиовимъ стопама ходити. Ни едно весело или жалостно позоріе исподъ развалина Грчѣогъ театра не написано, ни една хероичесѣа пѣсма одъ Омировы почитателя, нити ода одъ обожателя Пиндаровы. Найвеѣа дѣла ѣиова у овой струци есу неки у Антологїи*) скупљѣни епиграми и неколико романа. Ово е было недостойно употребљѣние, кое су притяжатели своју сокровишта човеческогъ духа одъ оногъ богатства учинили, кое е хиляду година безъ прерива у рукама ѣиовимъ было.

Готово истый случай быо е и у Италији, гдѣ е меѣутымъ снажнии и трогателнии духъ народа и оветъ раніе кѣ свѣтлости дошао, и то много преѣе него ли е у сасвимъ празно школско знаѣи углубљѣной Грчѣою само мысао о човеческомъ достоинству и вѣचितомъ праву дошла, као што то предпоменутии списатель измеѣу осталогъ овимъ рѣчѣма разчленява:

*) Собрание, или наборъ манѣи стихотворенїя.

„Обитатели Италіе могли су као и Грци богата литерарна сокровишта имати, која су од њиовы отаца наслѣдили, али су они такова преобрегали, ниш су важность њиову познавали. Иѣма е при томъ онай оштрый животъ и она дѣятельность дарована, која е њиовымъ сусѣди-ма оскудѣвала. У средини хаоса средиѣга вѣна разжегоше се њиове душе, као што изрече-ніе ученогъ Мураторія вели, која е къ томе най-више и учинію, онай хаосъ растерати. Неко силно и обште движеніе довело е мртву и ослаб-љну материю у новый животъ. Воени походи троице Отона у Италію само су кратка и меѣу-временна приключенія у исторіи оне землѣ. Нѣмачки владѣтеля кратко е тамо станиште было,

они су се появљивали као туђани и као завое-вателѣи, и найвыша намѣренія, найвеће добро-дѣтели немогоше препятствовать, да туђинацъ своіомъ владомъ еданъ народъ ненизвргне и у суровость баца. Но у пркосъ Нѣмачкой сили, готово подѣ сабљомъ страны ратобораца, про-будію се е свагдѣ республиканскій духъ. Увѣре-ніа, да одѣ Нѣмачке државе ништа очекивати немаю, тражили су обитатели Италіе у себи самима подпору; они су основали саединѣніа, обреку себи взаимну помоѣ, и како су се на обшту обрану сложили, како су онай благород-ный союзъ заключили, учили су отдаванѣ, лю-бавъ отечественну, любавъ къ слободи познати, и са овима узвышенима чувствованіама получи-ли су они начело своіу добродѣтельй

Іованъ Ратковиѣ.

С М Ъ С И Ц Е.

В Ъ С Т И.

* — * У Лондону ѣе грофъ Валеріанъ Кра-синскій у Англезкомъ езку држати прочитаваня о садашнѣмъ станю Славенски народа. Онъ е давно веѣ написао (Англезки) исторію претестантизма у Польской. А сада у прочитаваняма своима намѣрава нарочито говорити о одношенію Славенски народа къ Нѣмцама

* — * У Будисшину (у Саксоніи) основана е не давно Матица Лужичко-Србска. Она ѣе осимъ едно-га часописа, кои ѣе учреѣивати Смолеръ, издавати и друге полезне кнѣге у езку Лужичко-Србскомъ. — Оваковы заведенія има сада више меѣу Славенима: майка е свима Матица Србска (за Аустрійске Србе у Пешти), за њомъ иде Ческа, па Нирека и сада ова нова Лужичко-Србска. Къ овима се јоштѣ причисли-ти може и Словацкій Татринъ. Скоро ѣе се јоштѣ основати и Матица за Словенце у Штирской, Крайн-ской и Корутанской, о којой се не давно много по новинама говорило.

(Ч. Пч.)

* — * Учеѣи се Славени у Липской, съ до-пуштѣнѣмъ свога старѣшинства, основали су тамо „Славенско дружество“, кобга е цѣль, да се њѣгови членови взаимно састаю и Славенскимъ езцима уче. Тога ради ѣе се куповати и читати свакояке Славен-ске и странне, Славена тичуѣ се кнѣге. Ако бы се пакъ кадгодѣ ово дружество разишло, то све њѣго-ве кнѣге принасти ѣе „Србскомъ друству“ Будис-шинске гимназіе у Саксоніи.

(Кв.)

СИТНИЦЕ.

* Некій богатъ човекъ држао е домаѣгъ лѣ-кара, кога е годишнѣ плаѣао. Бывши више година здравъ непрестано, остави доктора свога. Лѣкаръ се на то зачуди, и запыта га: да л' има другогъ каквогъ лѣкара? — „Немамъ,“ одговори онъ; „рѣшио самъ се, да безъ лѣкара умремъ!“

* Нетко изрече: „У Гренланду има доста лю-дѣи, кои и 100 година живе, а ипакъ тамо нема ни еднога лѣкара. Нѣ ли то чудно?“ На то одговори Лордъ Еффингламъ: „Кодъ насъ у Лондону има ви-ше хиљада лѣвара, па ипакъ има людѣи, кои су 100 година стари. Нѣ ли то јоштѣ веће чудо?“

О Д Г О Н Е Т К А.

(Види № 22 Подунавке.)

Човекъ; као дѣте пѣзи, као младѣиѣ и одрастанъ иде на ногама, а као старацъ поштапа се.

Т. Влаиѣ.

Н О В А К Н Ъ И Г А.

Забаве за децу. Преводъ съ Рускогъ одѣ Ре-дови. члена Дружества Срб. Словесности Гаврила Поповиѣа, Архилаандрита. Издаю Дружество Срб-ске Словесности. У Београду. У Правителственой Книгопечатни 1847. — На 12-ни, стр. 90.

Новѣсть: „Нѣхайскій Знай,“ изъ разнм узрока неможе се у овомъ листу продужити; но извѣ-сти ѣе цѣлокупна у особитой кнѣжници. У.

Учредникъ Милошъ Поповиѣ.

Издаю и печатане у Правителственой Книгопечатни у Београду.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА